

ULUSLARARASI SİYASET SOSYOLOJİSİ VE GÜVENLİK: KÜRESEL TERÖRİZM, SINIR GÜVENLİĞİ VE VATANDAŞLIK ÖRNEKLERİ *

Dr. Başar Baysal

Bilkent Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü

ORCID: 0000-0001-9205-9234

Uluç Karakaş

University of Massachusetts Boston
Dept. of Con. Res., Human Security,
and Global Governance

ORCID: 0000-0001-6207-8119

Çağla Lüleci-Sula

Massachusetts Institute of Technology
Center for International Studies

ORCID: 0000-0002-0534-8271

Öz

Uluslararası İlişkiler literatüründeki geleneksel yaklaşımlara yöneltilen en önemli eleştirilerden bir tanesi, bu yaklaşımların dünya siyasetinin sosyal doğasını ihmal ettiği üzerinedir. Uluslararası ilişkileri sosyolojik perspektiften incelemek üzere daha önceden önemli girişimlerde bulunulduysa da Uluslararası İlişkiler disiplinine sosyoloji ve sosyal kuramı entegre etmenin kazançları üzerinde sistematik bir şekilde duran ilk yaklaşım Uluslararası Siyaset Sosyolojisi olmuştur. Bu çalışma, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi yaklaşımının disipline katkıları ve bu yaklaşımın güvenlik literatürü ile olan ilişkisini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu amaçla, öncelikle literatürün kapsamlı ve eleştirel bir taramasını yapıp, dayandığı temelleri, yöntemsel ve kuramsal iddialarını ve güvenlik ile olan ilişkisini ortaya koymaktadır. İkinci olarak, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin küresel terörizm, sınır güvenliği ve vatandaşlık konularına yaptığı ampirik katkıları incelemektedir. Sonuç bölümünde ise, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin sınırlarının olup olmadığı ve akademik dünyada nasıl bir yankı uyandırdığı ortaya koyulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, Güvenlik, Küresel Terörizm, Sınır Güvenliği, Vatandaşlık, Güvenlik(siz)leştirme

International Political Sociology and Security: Global Terrorism, Border Security and Citizenship

Abstract

One of the critiques of the traditional ways of understanding International Relations (IR) is that they neglect the social nature of international politics. Although there have been earlier attempts to analyze international relations from a sociological perspective, the idea that there is much to be gained by engaging with sociology and social theory is mobilized by International Political Sociology (IPS). The aim of this study is to present a comprehensive account on the theoretical and empirical commitments of international political sociology, and its contributions to security studies. It provides a critical review of the existing literature by first introducing its roots, main methodological and theoretical commitments, and its relationship with security. In the second part, the article presents IPS's empirical approach towards three main issue areas: global terrorism, border security, and citizenship. Finally the conclusion part analyzes the limits of the approach and its contributions to the literature.

Keywords: International Political Sociology, Security, Global Terrorism, Border Security, Citizenship, (In)securitization

* Makale geliş tarihi: 13.11.2017
Makale kabul tarihi: 26.05.2018
Erken görünüm tarihi: 30.05.2019

Uluslararası Siyaset Sosyolojisi ve Güvenlik: Küresel Terörizm, Sınır Güvenliği ve Vatandaşlık Örnekleri

Giriş

Uluslararası İlişkiler literatürü içinde son yıllarda gelişmekte olan Uluslararası Siyaset Sosyolojisi yaklaşımı, sosyoloji ve özellikle siyaset sosyolojisini uluslararası çalışmalarla birleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu entegrasyonu yapabilmek, disiplinleri birbirinden keskin olarak ayıran sınır ve tanımları yeniden gözden geçiren yapısökümcü (deconstructivist) bir anlayışla mümkün olmuştur. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi analizlerini disiplinlere ve kurumsallaşmış bilgiye dair sorgulama ile sınırlı tutmamış, ampirik çalışmaların gerekliliğini de vurgulamıştır. Bu bağlamda, özellikle güvenlik literatürü ile içli dışlı olan Uluslararası Siyaset Sosyolojisi araştırmacıları Uluslararası İlişkiler çalışmalarına yeni yöntemler ve yaklaşımlar ile zenginlik katan ve farklı perspektiflerden bakmayı mümkün kılan ampirik çalışmalarla katkıda bulunmuşlardır.

Bu çalışma Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'ni tanıtmayı ve dünya siyaseti analizine ampirik olarak da yaptığı katkıları ortaya koymayı amaçlamaktadır. İlk bölümde Uluslararası Siyaset Sosyolojisi yaklaşımını tanıtmakta, ikinci bölümde ise bu yaklaşımın literatürde kendisine en çok yer bulan ampirik uygulamalarına örnekler sunmaktadır. Bu bağlamda, ilk bölüm Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin ortaya çıkışını, amacını, kavramsal ve yöntemsel iddialarını ve güvenlik literatürü ile olan ilişkisini incelemektedir. İkinci bölüm ise uluslararası literatürde bu yaklaşımın yoğunlukla katkı yaptığı ve dışlama ve dahil etme güvenlik pratiklerinin sıkça gözlemlendiği küresel terörizm, sınır güvenliği ve vatandaşlık konularına olan yaklaşımını incelemektedir. Bu ampirik uygulamalar, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin en fazla üzerinde durduğu konular olması ve teorinin uygulamalarının en iyi açıklanabildiği konular olması sebebiyle tercih edilmiştir. Bu sayede makalenin ilk kısmında verilen teorik açıklamaların farklı alanlardaki uygulamalarının sunulması hedeflenmiştir. Çalışma, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'ne literatürde yöneltilen eleştiriler ve bu yaklaşımın muhtemel ilerleme alanlarına dair bir değerlendirmeye sonlanmaktadır. Genel anlamda, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, getirdiği

sosyolojik perspektif ile akademisyenler ve öğrenciler arasında ilgi uyandırmaktadır. Bununla birlikte, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin bazı sınırları da bulunmaktadır.

1. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin Temelleri ve Amacı

Uluslararası Siyaset Sosyolojisi devamlı gelişmekte ve dönüşmekte olan akademik, entelektüel ve kolektif bir projedir (Basaran vd., 2017; Guillaume ve Bilgin, 2017; Walker, 2017). Bu bağlamda, Guillaume ve Bilgin (2017) Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'ni devamlı dönüşen ve çoğullaşmaya açık bir alan olarak görmektedirler. Aynı zamanda, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin ortaya çıktığı jeo-kültürel epistemolojinin (Waever ve Tickner, 2009) de altını çizerek, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin kapalı ve sabit bir çalışma alanına dönüşmemesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Böylece, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi ucu açık ve kendisini de sorunsallaştırmaya uygun bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin başlıca amacı, Uluslararası İlişkiler disiplinde ve dünya siyasetinin analizinde pek yer bulamayan sosyal teori ve sosyolojik anlayışı Uluslararası İlişkiler disiplinine yerleştirmektir (Bigo ve Walker, 2007). Sosyolojik anlayışa verilen önem, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin kendine özgü farklılığını da göstermektedir. Bununla birlikte, diğer disiplinlerden de katkıların gelmesinin yolu açılmıştır.

Örneğin, antropolojiden kriminolojiye, post-kolonyalizmden coğrafyaya kadar birçok disiplin ve yaklaşımdan beslenen Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, Uluslararası İlişkiler ve sosyo-politik yaşamın kesiştiği sınırları vurgulamakta ve analiz etmektedir. Bu bağlamda, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, Uluslararası İlişkiler disiplinde kurumsallaşmış bilgi üretiminin ötesine geçmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla, disiplinler ötesi bir bakış açısı geliştirerek, 'uluslararası'nın¹ analizini zenginleştirmektedir. Böylece, Uluslararası İlişkiler disiplini kendi sınırlarını soruşturabilmekte ve dünya siyasetinde analiz edilebilecek konuların kapsamı genişlemektedir. Bununla birlikte, Uluslararası İlişkiler disiplininin kendi sınırlarını sorgulaması Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nden önce başlamıştır. 1980'lerden itibaren disiplinde teorik ve

---

1 Türkçe'de uluslararası sıfat olarak kullanılmaktadır; fakat, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin 'uluslararası'dan (the international) kastettiği isimdir ve 'uluslararası' uluslararası ilişkileri inşa eden sürece (process) ve oluşa (becoming) işaret etmektedir.

meta-teorik düzeyde akademik bir zenginlik oluşmaya başlamıştır.² Böylece, uluslararası tanım da gittikçe genişlemeye başlamış, Uluslararası İlişkiler disiplindeki mevcut dikotomiler sorgulanmıştır. Olgu/değer, barış/savaş, iç/dış, ulusal/uluslararası, siyasi/ekonomik gibi birçok ayırım yapı-söküm yoluyla incelenmeye başlamış ve egemenlik, devlet, güvenlik ve uluslararası anarşi gibi birçok kavram sorgulanır hale gelmiştir (George, 1994). Benzer bir şekilde, uluslararası ilişkileri teorileştirmenin dünya siyasetini inşa eden siyasi bir pratik olduğu da gittikçe vurgulanmıştır (George 1994; Zalewski, 1996). Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin temelleri de bu dönemde ortaya çıkmaya başlamıştır.

Dolayısıyla, kendine ait bir dergisi ve Uluslararası Çalışmalar Topluluğu'nda (ISA) bir bölümü olmadan daha önce, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin sorunsallaştırdığı konulara odaklanan çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaları yapanlar, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'ne giden süreçte, Uluslararası İlişkiler'i sınırlandıran konuları bireysel olarak analiz etmişlerdir. Örneğin, Ashley (1984) Uluslararası İlişkiler'in başlıca teorilerinden biri olan Neo-realizmin yapısalcı analizinin eleştirisini yapmaktadır. Ashley'e göre, Neo-realizm statiktir, değişime ve dönüşüme kapalıdır. Benzer bir şekilde, Ashley, Neo-realizm'de 'yapan'ın (agent) yeri olmadığı ve değişimi getirecek pratiğin de mümkün olmadığını dile getirmektedir.³ Farklı bir bakış açısından yola çıkarak,

2 Bu tartışmalar hakkında daha kapsamlı bilgi için bkz. Colin Wight, (2002), "Philosophy of Social Science and International Relations", Carlsnaes, Walter, Thomas Risse, and Beth A. Simmons (der.), *Handbook of International Relations* (Londra: SAGE Publications): 23-51.; Milja Kurki, (2008), *Causation in International Relations: Reclaiming Causal Analysis* (Cambridge: Cambridge University Press).; Faruk Yalvaç, (2010), "Uluslararası İlişkiler Kuramında Post-Pozitivizm Sonrası Aşama", *Uluslararası İlişkiler*, 6 (24): 3-32.; Marysia Zalewski, (1996), "All These Theories Yet the Bodies Keep Piling Up': Theories, Theorists, Theorising", Smith, Steve, Ken Booth and Marysia Zalewski (der.), *International Theory: Positivism and Beyond* (Cambridge: Cambridge University Press): 340-353.; Luleci Cagla ve İsmail Erkam Sula. (2016) "Survival 'Beyond Positivism?' The Debate on Rationalism and Reflectivism in International Relations Theory." *POLITIKON: The IAPSS Journal of Political Science* 30: 43-55.

3 Uluslararası İlişkiler disipliniinde yapı-yapan problemi (the agent-structure problem), Kenneth Waltz'un geliştirdiği yapısalcı uluslararası siyaset kuramının eleştirisine dayanarak meta-teorik düzeyde Uluslararası İlişkiler disiplinini yoğun bir şekilde meşgul etmiş ve farklı analizler ortaya çıkmıştır. Ashley'nin "The Poverty of Neorealism" çalışması da Waltz'un geliştirmiş olduğu yapısalcı analizin eleştirel bir analizi olup, post-yapısalcı alternatif bir argüman sunmuştur. Ashley'den farklı olarak, özellikle Alexander Wendt sosyal inşacılık yaklaşımı üzerinden yapı-yapan sorununa ışık tutmaya çalışmıştır. Bu bağlamda Wendt, hem "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory" makalesinde hem de *Social Theory of*

Ashley ve Walker (1990) Uluslararası İlişkiler teorisi ve pratiğinde egemenliğin oynadığı başat rolü sorunsallaştırmışlardır. Benzer bir şekilde, Weber (1995) de egemenliği tartışmaya açık bir kavram olarak görmüş, egemenliği dış müdahale ile beraber okuyup, mevcut uluslararası ilişkiler teorisi ve pratiğini analiz etmiştir. Bu bağlamda, uluslararası ilişkilerin teorisi ve pratiğinde egemenlik hem akademisyenlerin hem de siyasetçilerin siyasal ufkunu belirlemiştir; çünkü siyasal yaşamın içindeki olasılıklar ve nelerin yapılabileceğine ilişkin sınırlar egemenlik prensibi etrafında belirmiştir. Dolayısıyla, Ashley ve Walker ile Weber hem Uluslararası İlişkiler disiplinini genişletmeye çalışmışlar hem de Uluslararası İlişkiler’de daha önce gündeme gelmeyen konu ve olayların incelenmesinin yolunu açmışlardır. Benzer bir şekilde, Walker iç/dış ve ulusal/uluslararası gibi ayrımların sürmesini sağlayan egemenlik prensibini modern siyasetin merkezine oturttuk bir analiz yapmış ve Uluslararası İlişkiler teorisinin sınırlarını göstermiştir (Walker, 1993). Yine benzer bir amaçla, Albert ve arkadaşlarının Uluslararası İlişkiler’de sınırlar, düzenler ve kimlikler arasındaki ilişkiselliği (relationality), süreçselliği (processual) ve sınırları

International Politics kitabında yapı-yapan sorunu ile meşgul olmuştur. Ancak zaman içerisinde Wendt’in dayandığı akademik kaynaklar değişmekle birlikte, bir bilim felsefesi olan bilimsel realizmi hem makalesinde hem de kitabında benimseyerek sosyal inşacı bir analiz yapmaya çalışmıştır. Özellikle, *Social Theory of International Politics* adlı kitabında bilimsel realizmi sosyal inşacılık ile birleştirir şekli, ontolojik olanı pozitivist anlamda ampirik olarak test edebilme iddiası ve ontolojiyi epistemolojinin önüne koyan bilimsel realizmin tersine epistemolojinin ontolojinin önüne geçmesi çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Wendt’in yapı-yapan sorununu ele alış şekli, geliştirmiş olduğu argümanlar ve analizlerinin eleştirileri için bkz: Alexander Wendt, “The Agent-Structure Problem in International Relations Theory,” *International Organization*, cilt 41, No 2, 1987, s. 335-370; Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999; Karin M. Fierke, “Constructivism,” Tim Dunne, Milja Kurki, and Steve Smith (der.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 187-222; Colin Hay, *Political Analysis: A Critical Introduction*, Basingstoke: Palgrave, 2002; Jonathan, Joseph. “Philosophy in International Relations: A Scientific Realist Approach,” *Millennium – Journal of International Studies*, Cilt 35, No 2, 2007: 345-360; Wight, Colin. “Philosophy of Social Science and International Relations,” Walter Carlsnaes, Thomas Risse, and Beth A. Simmons (der.), *Handbook of International Relations*, Londra: SAGE Publications, 2002, s. 23-51. Uluslararası İlişkiler disiplininde bilimsel realist bilim felsefesi perspektifinden çalışmalar için bkz: Colin Wight, *Agents, Structure, and International Relations: Politics as Ontology*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006; Milja Kurki, *Causation in International Relations: Reclaiming Causal Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008; Faruk Yalvaç, “Uluslararası İlişkiler Kuramında Post-Pozitivism Sonrası Aşama,” *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 6, Sayı 24, 2010, s. 3-32.

vurguladığı çalışması, disiplin içerisindeki ontolojik sınırları sorgulamıştır (Albert vd., 2001; Albert ve Lapid, 2017).

Bu çalışmalar Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin amaçları ile paralel gayretler sergilese de, ilk kez Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin ortaya çıkışı ile birlikte bir akademisyenler grubu bir araya gelmiş ve açık bir şekilde yeni bir araştırma gündemi ileri sürmüşlerdir. Bu araştırma gündemi geliştirilirken de birbiri ile yakından ilişkili “sınırlar sorusu” ve “uluslararası sorunu” ön plana çıkmıştır (Huysmans ve Nogueira, 2016). Aşağıdaki ampirik uygulamalarda analiz edilen sınırlar sorusu, Uluslararası İlişkiler'in kavramsallaştırılmasında devlet etrafında şekillenen siyasal yaşam ve pratiklerin, uluslararası ilişkileri anlama ve analiz etmede ne kadar yeterli olduğunu sorgulamaktadır. Örneğin, iç/dış ya da ulusal/uluslararası ayrımı hem Uluslararası İlişkiler disiplinini hem de dünya siyasetini, egemenliğin vücut bulduğu pratiklerle (sınır güvenliği, sınır kontrolü, yeni savunma teknolojileri vb.) sınırlamıştır. Huysmans ve Pontes, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin ortaya çıkışı ve sınırlar sorusunun yakından ilişkili olduğunu iddia ederler (Huysmans ve Nogueira, 2016: 303). Sınırlar sorusu, Uluslararası İlişkiler'de hâkim olan ‘uluslararası’ anlayışlarının eleştirel bir analizini sağlamaktadır. Bu sorunsallaştırma ile özellikle Neorealizm ve Neoliberalizm'in devlet-temelli ontolojilerinin ve pozitivist epistemolojilerinin ötesine geçmek mümkün olmuştur. Ayrıca, Uluslararası İlişkiler'de değişimi, beklenilmez olanı (contingency), ulusal ve uluslararası yakından ilişkili oluşunu göstermenin yolunu açmıştır. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi aynı zamanda ilerlemeci Neo-Marksist Uluslararası İlişkiler teorilerini de eleştirir; çünkü Neo-Marksist Uluslararası İlişkiler teorilerinin tarihsel değişimi yönlendirici ve özgürleşmeci (emancipatory) alternatiflerini de sorunlu bulmaktadır. Alternatif öneren teorik özgürleşme projeleri de pratikte dışlayıcı olabilmektedir.

Buna karşın, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi özgün çalışmalar yürütmenin yolunu farklı bir şekilde açmıştır. Öncelikle, dünya siyasetinde “geçiciliğin ve beklenilmez olanın mekânsal çevrelenmesi”ni (Huysmans ve Nogueira, 2016: 304) eleştirerek, ilerleyen bölümlerdeki ampirik örneklerde görülecek biçimde mevcut teori ve pratikleri sorgular. Böylece, geçiciliğin ve beklenilmez olanın merkeze alınmasıyla, sınırlar sorusu Uluslararası İlişkiler teorisi ve pratiğinde yeni sorgulamaların önünü açar. Pratiklerin etkilerinin/sonuçlarının araştırılmasıyla da dünya siyasetinin nasıl şekillendiğini sosyolojik bakış açısıyla analiz etmek mümkün olmaktadır. Örneğin aşağıda açıklanan güvenlikleştirmenin güvenliksizleştirici sonuçları buna örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda, sosyolojik bakış açısı “uluslararası sorunu”na yenilikçi ve ampirik bir yaklaşım getirmektedir. İddia edilen sosyolojik bakış açısının gelişmesinde

de Michel Foucault ve Pierre Bourdieu'nun çalışmaları etkili olmuştur.⁴ Bu düşünürler, gücün, gözetimin, sınır yönetiminin, güvenliğin, güvenlik elitlerinin, yeni kontrol mekanizmalarının, yönetmenin değişen anlamının, dışlama ve içermenin, istisnai ve normal olanın, tehdit ve belirsizliğin, güvenlik ve özgürlük ilişkisinin sosyolojik analizini mümkün kılan analiz çerçeveleri sağlamışlardır. Böylece, sınır çizen birçok pratikte 'uluslararası' gözlemlenebilir hale gelmiş, orijinal analizler ve katkılar ortaya çıkmıştır. 'Uluslararası'nın sosyolojik bir şekilde çalışılabilir hale gelmesi, Uluslararası İlişkiler disipliniyi yeni bir metodolojik bir bakış açısı ve birçok yöntemle daha da derinleştirmiştir. Bu bağlamda, güvenlik üzerine yeni çalışmalardan da bu bakış açısını benimseyenler olmuş, özellikle küresel terörizm, sınır güvenliği ve göç, vatandaşlık konuları farklı bir şekilde ele alınıp, zengin analizler ortaya çıkması sağlanmıştır.

Bunların ötesinde, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi Uluslararası İlişkiler teorisindeki meta-teorik düzeydeki epistemolojik ve ontolojik analizlerin de ötesine geçmektedir. Bunun sebebi, temel olarak sınır çizen pratiklerden ve pratiklerin etkilerinin/sonuçlarının araştırılmasından yola çıkarak ampirik ve teorik analizler yapıyor olmasıdır. Böylece, aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere, gündelik olanın Uluslararası İlişkiler analizi içerisine sokulması sağlanmıştır. Dolayısıyla, Uluslararası İlişkiler'e post-yapısalcı bir eleştiri ile yaklaşırken, aynı zamanda post-yapısalcı eleştirinin ampirik ve sosyolojik boyutunu da geliştirmektedir.

2. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin Yöntem ve Metodolojisi

Uluslararası İlişkiler çalışmalarının dünya siyasetinin sosyal doğasını ihmal ettikleri eleştirisine katkıda bulunan başlıca sosyal bilimcilerden olan Bigo ve Walker, Uluslararası İlişkiler'de "sosyoloji ve sosyal kuram ile içli dışlı olunarak elde edilecek birçok kazanım vardır" iddiasında bulunmuşlardır (Bigo

---

4 Foucault'nun bazı çalışmaları için bkz: Michel Foucault, *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (çev. Alan Sheridan), New York: Vintage Books, 1995; Michel Foucault, *The Will to Knowledge: The History of Sexuality Volume I* (çev. Robert Hurley), Londra: Penguin Books, 1998; Michel Foucault, "Society Must be Defended": *Lectures at the College de France 1975-76* (çev. David Macey), New York: Picador, 2003; Michel Foucault, *Security, Territory, Population: Lectures at the College de France 1977-1978*, New York: Picador, 2007. Pierre Bourdieu'nun bazı çalışmaları için bkz: Pierre Bourdieu, *Outline of a Theory of Practice* (çev. Richard Nice), Cambridge: Cambridge University Press, 1977; Pierre Bourdieu, *Language and Symbolic Power* (çev. Gino Raymond ve Matthew Adamson), Cambridge: Polity, 1992; Pierre Bourdieu ve Loic J. D. Wacquant, *An Invitation to Reflexive Sociology*, Cambridge: Polity, 1992.

ve Walker, 2007: 1). Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, uluslararası çalışmalara yenilikçi bir epistemolojik, ontolojik ve metodolojik anlayış kazandırmayı ve böylelikle iki disipline de katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (IPSS Charter; Huysmans ve Nogueira, 2016:1). Bunu yaparken, disiplinlerin verili ve değişmez olarak görülen iş bölümünü sorgulayarak, yeni bir disiplinin veya düşünce okulunun sınırlarını kesin olarak belirleyecek kurumsal bir yapı ortaya koymaktan da kaçınmaktadır (Huysmans ve Nogueira, 2016: 2; Guillaume ve Bilgin, 2017: 1).

Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, Uluslararası İlişkiler disiplinindeki mevcut bilgi üretiminin sınırlarını genişletmede önemli bir etki yaratmıştır (Huysmans ve Nogueira, 2016: 3). Disiplinler arasındaki belirlenmiş sınırları reddeden bu yapısökümcü bakış açısının etkileri, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin araştırma yöntemi anlayışına da yansımaktadır. Zira 'uluslararası' tamamen bağımsız ve kendi sınırları olan bir inceleme alanı olarak görüldüğünde, tamamen kendine özgü bir metodolojik yaklaşıma sahip olması ihtiyacı doğmaktadır (Bigo ve Walker, 2007: 728). Buna karşı çıkan Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, sosyolojinin metodoloji anlayışını dünya siyaseti çalışmalarına dahil etme çağrısında bulunmaktadır (Bigo ve Walker, 2007: 5; Mutlu ve Luleci, 2017: 87). Ayrıca, bu iki disiplinin arasındaki uzaklığın giderilmesi için Sosyoloji ve Uluslararası İlişkiler'in doğuşunun sosyo-tarihsel (socio-historical) incelemesinin yapılmasını yararlı görmektedir. Nasıl olup da Uluslararası İlişkiler, sosyoloji, siyaset bilimi gibi disiplinler tarihsel süreç içerisinde birbirinden kesin sınırlarla ayrılmışlardır? Bunun kaynaklarını araştırmak, disiplinlerin sınırlarının inşa edilmiş olduğunu ortaya koymak açısından önemli bir adım olarak görülmektedir.

Huysmans ve Nogueira (2012: 2), Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin metodolojiye atfettiği önemi "araştırmanın nasıl [ve hangi araçlarla] yapıldığı, ne iddia ettiğinden ayrı olarak düşünülemez" diyerek belirtmişlerdir. Araştırma yöntemleri sadece gerçek dünyadan birtakım bilgiler alıp bunları kuramlara karşı test etmek için kullanılan araçlar değildir (Aradau ve Huysmans, 2013: 3). Yöntemler edimseldir (performative) ve dünyanın ne şekilde algılanıp inşa edildiğine katkıda bulunurlar. Bir diğer deyişle, yöntem ve metodoloji seçimleri yalnızca geçerli ve anlamlı analizler yapmak açısından değil, belli birtakım soruları sorup, belli cevapları almamıza neden olmaları bakımından da oldukça önemlidir (Mutlu ve Luleci, 2017: 87). Yöntemler, ampirik çalışmalarda elde edilen sonuç üzerinde etkili olduğu gibi, teorik ve kavramsal çerçevelerin oluşturulmasında da etkilidir. Bu bakımdan, dünya siyaseti çalışmaları aktörlerin ve ilişkiselliğin sosyal doğasını daha iyi anlayıp analiz edebilecek yöntemleri ortaya koyma ve uygulama konusuna özen göstermelidir.

Metodolojik akımların kavramsal yaklaşımların gelişimine olan etkisinin en belirgin olduğu alanlardan biri eleştirel güvenlik çalışmalarıdır. Salter ve

Mutlu (2013: 1-15) eleştirel güvenlik literatüründe etkili olan beş temel metodolojik dönüşüm (turn) olduğunu iddia ederler: etnografik, pratik, söylemsel, cismani (corporeal) ve materyal. Aradau ve arkadaşları (2015: 1-23) da benzer şekilde söylemsel, materyal, haritalandırma, görsellik (visuality) ve soykütük yöntemlerinin eleştirel güvenlik alanında etkili dönüşümler olduğunu iddia ederler. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, bu metodolojik akımların hiçbirini tamamen dışlamamakla beraber, pratik, materyal ve etnografik yöntemleri ampirik çalışmalarda ağırlıklı olarak uygulamaktadır. Bu metodolojik çerçeveler kapsamında da Sosyoloji disiplininin gözlem, görüşme, anket, arşiv gibi ampirik veri toplama yöntemleri, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi araştırmacıları tarafından sıklıkla tercih edilmektedir.

Her ne kadar Uluslararası Siyaset Sosyolojisi kavramsal ve metodolojik açılardan sınırlı olmayan bir yaklaşımı savunsa da ‘uluslararası’na sosyolojik yaklaşım, araştırmanın nasıl yapılacağına dair genel bir anlayışı gerektirmektedir. Bu bağlamda, mevcut literatürdeki çalışmalar genellikle soru-merkezli bir araştırma yaklaşımını benimsemişler ve saha araştırması, katılımcı gözlem, görsel analizi, etnografi, tarihsel araştırma, söylem analizi, içerik analizi gibi yöntemleri çalışmalarına entegre etmişlerdir. Örneğin, “Göç ve Sınır Güvenliği” başlığında incelenen çalışmaların arasından Ackelson (2005) ve Doty (2007) söylem ve içerik analizine odaklanırken, Sundberg (2008) ve Talavera et al. (2010) saha araştırması ve etnografi yöntemlerini kullanmıştır. Bu yaklaşım, araştırılan konuyla ilgili yerel bilgi elde etmek konusunda araştırmacıyı cesaretlendirmekte, fakat tümevarımcı bir yaklaşımdan farklı olarak bağlama özgü analizler yapılmasını desteklemektedir.

Sosyoloji disiplini olduğu gibi, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi de sosyal yaşamın karmaşıklığını ampirik incelemeler yoluyla anlamayı ve anlamlandırmayı hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda, Bourdieu, Foucault, Derrida ve Latour gibi birçok düşünürün çalışmalarından ve metodolojik duruşlarından faydalanmıştır. Bourdieu ve Latour’un sosyolojik perspektifleri, sosyal varoluşun zorunlu olarak düzensiz ve ilişkisel olduğu anlayışını getirirken, Foucault’un soykütük analizi ve yönetim anlayışı aslında karmaşık olan sosyal ilişkilerin yüzeyselleştirilmeden analiz edilebilmesine ve tarihsel sürecinin içinde anlaşılabilmesine yardımcı olmaktadır (Mutlu ve Lüleci, 2017: 85). Bigo ve Madsen’in (2011: 221) de belirttiği gibi, disipline Bourdieu’cu perspektiften bakmanın en önemli amaçlarından biri ‘uluslararası’nın bir haritasını çizmek, yani “ampirik bir görselleştirmesini” ortaya koymaktır. Benzer şekilde, Foucault ve Derrida’nın dilin oluşumuna eklediği zaman ve mekan anlayışı son dönem post-yapısalcıların ve Uluslararası Siyaset Sosyolojisi çalışanların analizlerini etkilemiş ve zenginleştirmiştir (Peoples ve Vaughan-Williams, 2010: 64-65). Tüm bu çaba, analiz edilen olay veya unsurların tarihsel ve mekansal bağlarından

koparılmadan, kendi sosyal bağlamı içerisinde değerlendirilebilmesine katkıda bulunmuştur.

Bigo ve Walker (2007: 5) sosyolojiyi “sosyal aktörlerin yaptıklarının analizi” olarak tanımlamaktadır. Bu da sosyal olan olay ve ilişkilerin ampirik analizinin tek bir aktör ile sınırlandırılmayacağı anlamına gelmektedir. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi “mekanların ve aktörlerin çoğulluğunu” vurgular (Kessler, 2009: 88). Bu bağlamda, farklı aktörler tarafından gerçekleştirilen sosyal pratiklerin çeşitliliğini göstermek isteyen bir araştırmacının, uluslararası kavramının gelenekselleşmiş sınırlı tanımlarını ve kavramsallaştırmalarını terk etmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, bu çoğulluğun Uluslararası İlişkiler’de bir tutarsızlık problemi olmaktan çok farklı olarak, düzenleyici bir prensip olduğunu iddia eder (Van Der Ree, 2014: 232). Hatta, bazı çevrelerce konu dışı olmakla eleştirilmekle beraber, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi çeşitli sosyal aktörlerin insan-dışı (non-human) nesnelere ile olan ilişkilerinin de sosyolojik ve tarihsel analizini yapmayı hedefleyerek geleneksel Uluslararası İlişkiler analizi tanımını genişletmiş ve zenginleştirmiştir (Bigo, 2013: 121). Bu araştırmalar, yukarıda bahsedilen materyal akımdan etkilenmiştir.

Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, ampirik araştırma yapmanın önemine vurgu yapmaktan öte, öncüler tarafından ‘ampirist’ olarak tanımlanır. Bu yaklaşım, aynı zamanda hem ampirist hem inşacı olma iddiasındadır ve bunu bir tutarsızlık olarak görmez (Bigo, 2008: 121). Kavramsal bir inşacılık anlayışı ile ampirist bir pozitivist yaklaşım arasında kendiliğinden bir çatışma olduğu görüşünü reddeder (Bigo ve Walker, 2007). Uluslararası Siyaset Sosyolojisi’nin ampirizmi, gerçek olayların soyut kuramlara uygulamalarından ibaret olan bir araştırma biçimini reddederek, araştırmasının temeline pratikleri koymasından kaynaklanmaktadır. Sosyal süreçlerin inşasında gözlemlenebilir pratiklerin rolüne odaklanmaları, ampirist olma iddialarının kaynaklarından başlıcasıdır. Ampirik analiz, yine pratiklerin gözlemlenmesinden ortaya çıkmış olan kavramların geçerliliğini sorgulamak açısından da önemli ve gereklidir (Doty, 2007: 115). Bu yaklaşımın inşacı yanı sıra, verili bilgi ve epistemoloji iddialarına yapısökümcü ve düşününsel bir şekilde yaklaşmasından gelir. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi devlet-toplum, ulusal-uluslararası, sosyal-siyasal, ulus-devlet, küresel-uluslararası, topluluk-toplum gibi kavramların arasında olduğu iddia edilen farkları ve sınırları düşününsel ve yapısökümcü bir şekilde analiz etmeyi ve yeniden değerlendirmeyi amaçlar (Huysmans ve Nogueira, 2012: 1). Bu görüş, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi’nin yorumsamacı bir metodolojik yaklaşımı benimsemesine sebep olmuştur. Araştırmacı, öncelikle modern siyasal ve sosyal

düşüncenin belirlediği kavramsal uzlaşmazlıkları, tarih ve siyaset felsefelerini, ontolojik ayrımları yaratıcı bir şekilde yeniden ele almalıdır.⁵

Bourdieu ve Wacquant'ın (1992) düşünömsel bir sosyolojik yaklaşım için yaptığı çağrı, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi çalışmaları tarafından yanıt bulduğu dile getirilebilir. Sosyal aktörlerin davranışlarında doğal olarak (bilinçli veya bilinçsiz biçimde) belli kaynaklar ve motivasyonlar bulunmaktadır. Pratikleri analiz eden araştırmacı, sosyal dünyayı anlayış ve anlatış biçimiyle bu pratiklerin oluştuğu durum ve süreçlere zorunlu olarak dahildir (Bigo ve Walker, 2007: 5). Bu bağlamda, düşünömsellik, araştırmacıya kendi varlığını yaptığı çalışma içinde konumlandırma fırsatı tanımaktadır. Bunun ötesinde, bu yaklaşım sosyal bir dünyayla etkileşim içinde olan araştırmacının, ele aldığı güç ve hiyerarşi ilişkilerine eleştirel bir perspektiften bakmasına yardımcı olması bakımından önemlidir (Dezalay ve Garth, 2017: 223). Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, araştırma nesne ve özneleri ile etkileşime girerken, bir müddet sonra konuyla ilgili otorite olarak görülebilecek bir bilgiyi üretme aşamasında olmanın sorumluluğunun farkında olunması gerektiğini vurgular (Huysmans ve Nogueira, 2012: 1). Yukarıda da belirtildiği gibi, araştırmacı ve hatta bir kez okuyucuya sunulan araştırma bu ilişkisellik ağı içindeki aktörler olarak konumlandırıldığında; araştırma yöntemlerinin, araştırma pratiğine dışsal araçlar olmanın çok ötesinde, araştırma sürecini yönlendiren ve araştırma çıktısına etki eden bir unsur olarak önemi daha iyi anlaşılacaktır (Bueger, 2017: 332).

Uluslararası İlişkiler analizinde çeşitlilik, disiplinlerin arasındaki iletişim kanallarına bağlıdır ve bunun ilk adımı sosyal olanı karmaşık bir bütün olarak görmektir (Albert ve Buzan, 2013: 117). Uluslararası İlişkiler, Siyaset Bilimi ve Sosyoloji gibi disiplinler arasında kesin olarak çizilmiş olan sınırlar, mekan ve zaman açısından ikilikler meydana getirirler (Walker, 1993: 6-7). Böyle bir yargı, modern devletin geleneksel içerisi-dışarı ayrımına da hizmet eder ve mekânsal olarak 'içeri'nin sosyal, barışçıl ve güvenli, 'dışarı'nın ise anarşik, düşmanlarla

---

5 Uluslararası İlişkiler'de kavramsal uzlaşmazlıkların yeniden ve sosyolojik bir perspektiften ele alınmasını öneren tek yaklaşım Uluslararası Siyaset Sosyolojisi değildir. Benzeri bir tartışma Marksizm ve tarihsel sosyoloji literatürlerinde de mevcuttur. Örneğin Halliday, Marksist kuramı kapitalist devletin mülki/fiziksel sınırlarını verili olarak ele almakla eleştirir. Yazar, tarihsel sosyolojik analizin bu eksikliği gidermede iyi bir yöntem olduğunu savunur (Lacher, 2002). Benzer şekilde Agnew (2011) da Marksist jeopolitiğin fiziksel sınırları sabit ve verili bir şekilde ele aldığını ve bu anlayışın ötesine geçmek için fiziksel ve kavramsal sınırlara eleştirel bir yaklaşım benimsemek gerektiğini vurgular. Hobson (2002) ve Hobden (2002) ise ancak tarihi analizi göz ardı etmeyen bir sosyolojik yaklaşımın Uluslararası İlişkiler disiplinindeki sosyolojik dönüşümü mümkün kılabileceğini iddia ederler. Bu sosyolojik dönüşüm, verili olarak analizlere dahil edilen kavramların ötesine geçilmesinde önemli bir adım olarak vurgulanır.

dolu ve güvenliksiz olduğu algısını devamlı besler (Bigo ve Walker, 2007: 728). Zamansal olarak da içeride demokratik ve adil bir sisteme doğru devamlı bir evrimin, dışarıda ise kalıcı bir çatışmanın olduğu fikrini yeniden üretir. Bu durum, analiz nesnelerinin disiplinler arasında net bir şekilde paylaşılmış olması durumunu beraberinde getirir. Bigo ve Walker (2007: 730) bunu önlemenin yollarından birinin, ‘uluslararası’nın analizinde, siyaset sosyolojisinin yönteminden faydalanmak olduğunu belirtirler. Bu doğrultuda, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi ampirist, inşacı ve düşünümsel bir yaklaşım olarak gelişmiş ve başlıca katkı alanlarından biri olan güvenlik alanında da bu doğrultuda bir yaklaşımı benimsemiştir. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi’nin güvenlik yaklaşımı bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

3. Güvenliğin Uluslararası Siyaset Sosyolojisi ve Güvenlik(siz)leştirme Yaklaşımı

Güvenlik çalışmaları, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi’nin başlıca çalışma alanlarından biridir. Güvenliğin Uluslararası Siyaset Sosyolojisi (Berling, 2015) olarak tanımlanabilecek bu yaklaşım, geleneksel güvenlik çalışmalarındaki iki temel ön kabulü reddetmektedir. Bu ön kabullerin ilki, güvenliğin sadece Uluslararası İlişkiler disiplini bakışıyla, dar bir şekilde, milli güvenlik olarak ele alınıp Sosyoloji gibi disiplinlerin güvenlik yaklaşımlarının göz ardı edilmesi; ikincisi ise bu geleneksel güvenlik yaklaşımının temelini oluşturan iç-dış ayrımıdır. Her ne kadar güvenlik çalışmalarındaki genişleme çabaları (Krause ve Williams, 1996) güvenliği, milli güvenlik dışındaki konuları (çevresel güvenlik, toplumsal güvenlik, birey güvenliği vb.) kapsayacak şekilde genişlettiyse de, güvenlik çalışmaları Uluslararası İlişkiler disiplininin çerçevesi dışına çıkamamıştır. Bu anlamda Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, Sosyoloji, Kriminoloji ve Siyaset Bilimi gibi disiplinlerin güvenlik anlayışlarını da analiz çerçevesine alarak, güvenlik çalışmalarının genişlemesine önemli katkılar sağlamaktadır.

Öte yandan, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi’nin kurucuları, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan gelişmeler sonucunda, geleneksel güvenlik çalışmalarındaki iç-dış ayrımının anlamını yitirdiğini savunmaktadırlar (Balzacq vd., 2010). Günümüzde, ülke dışarısında oluşan tehditlerin ülke içinde, ülke içerisinde oluşan tehditlerin ülke dışında tesiri olmakta, bu tesir de bu tehditler bağlamında uygulanan güvenlik pratiklerinin sınır aşan bir yapıya sahip olmasına yol açmaktadır. Örneğin, aşağıdaki ampirik örneklerde açıklandığı üzere, küresel terör eylemleri, devletleri ülke dışında olduğu kadar ülke içinde de güvenlik tedbirleri almaya itmekte, bu tedbirler bağlamında icra edilen güvenlik pratikleri de sınır aşan bir yapıya sahip olmaktadır.

Geleneksel güvenlik yaklaşımlarının güvenlik algısının temelinde Schmitt tarafından ortaya konulan istisnailik (exceptionalism) olgusu yatmaktadır. Bu olguda güvenlik, normal (veya liberal) durumun bir istisnası olarak geçici bir tedbir şeklinde ele alınmaktadır. Bu bakış açısı, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi tarafından reddedilmektedir. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'ne göre, güvenlik pratikleri istisnai durumlarda olduğu kadar, gündelik hayatta ve liberal düzenin içerisinde de bulunmaktadır (Mutlu ve Lüleci, 2017: 81). Bu bağlamda, bu yaklaşımın hedeflerinden biri de güvenliğin ve güvenlik pratiklerinin gündelikliğini göstermektir.

Geleneksel güvenlik çalışmalarının yalın, objektif, devlet temelli ve askeri güvenlik anlayışını hem eleştiren hem de ona bir alternatif olarak doğan eleştirel güvenlik çalışmaları (Buzan ve Hansen, 2007) içerisinde hem ortaya çıkış zamanı hem de kullanım sıklığı açısından başat olarak tabir edilebilecek güvenlik yaklaşımı, Kopenhag Okulu tarafından ortaya konulan Güvenlikleştirme Teorisidir (Buzan vd., 1998). Kopenhag Okulu, güvenliği somut, objektif bir gerçek olmaktan ziyade inşa edilmiş bir kavram olarak görmüş, aynı zamanda ortaya koyduğu sektörel güvenlik yaklaşımı ile güvenlik kavramını askeri alan dışında toplumsal güvenlik (societal security) ve çevre güvenliği (environmental security) gibi konuları kapsayacak şekilde genişletmiştir (Buzan vd., 1998). Diğer taraftan, güvenliğin elitler tarafından, söz-edimler vasıtasıyla inşa edildiğini iddia eden Güvenlikleştirme Teorisi, özellikle söyleme verdiği aşırı önem, sahip olduğu elitist yaklaşım, güvenlik inşasını tek yönlü gören bakış açısı ve karşıt görüşleri göz ardı etmesi, ve bağlamsal konuları yetersiz analizi sebebiyle eleştirilmektedir (Booth, 2008; McDonald, 2008; Balzacq, 2005; Baysal ve Lüleci, 2015). Şüphesiz ki Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, Güvenlikleştirme Teorisi'nden etkilenmiş ve bu teoriye getirdiği eleştiriler ve katkılar yeni bir güvenlik yaklaşımı ortaya koymasında büyük rol oynamıştır.

Bu bağlamda, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi güvenlik(siz)leştirme yaklaşımını ortaya koymuştur. Bu yaklaşım, bir eleştirel güvenlik yaklaşımı olarak güvenliğin inşasına ve sonuçlarına odaklanmaktadır. Diğer eleştirel güvenlik yaklaşımlarında olduğu gibi inşacı bir temele sahip olan güvenlik(siz)leştirme yaklaşımı, güvenlik konularını objektif birer olgu olarak değil, inşa edilmiş olgular olarak görür (Bigo, 2008: 116). Güvenlik, baskın grup tarafından “Korunması gereken kim?”, “Meşru güvenlik sağlayıcı kim?”, “Meşru güvenlik eylemleri neler?”, “Meşru tehdit ne?” ve “Kimin güvenliğinden sarfınazar edilebilir?” sorularını cevaplayacak şekilde tanımlanarak, kendi eylemlerini meşrulaştırmak ya da kendi gündemlerini uygulamaya koymak maksadıyla kullanılmaktadır (Balzacq vd., 2010).

Uluslararası Siyaset Sosyolojisi hem söylemsel hem de eylemsel pratikleri analiz çerçevesinin içerisinde almaktadır. Bu yaklaşım, söylemsel ve eylemsel pratiklerin bir bütün olduğunu öne sürmektedir. Bu iki tip pratik arasındaki bağ,

bilgi ile eylem arasındaki ilişki ile, iktidar ile bilgi arasındaki bağlantı üzerine kurulmuştur. Bu analizde, *habitus* ve *field*⁶ kavramları analiz çerçevesinin temelini oluşturmaktadırlar (Balzacq vd., 2010). *Habitus* aktörlerin davranışlarını ve algılarını şekillendiren özelliklerdir. Bu özellikler aktörlerin kişisel karakteristikleri değil temsil ettikleri pozisyonların (asker, polis, politikacı, sosyal bilimci vb.) özellikleridir (Rothe, 2016; Peoples ve Vaughan-Williams, 2010: 69). *Field* ise belli habituslara sahip aktörlerin içerisinde faaliyet gösterdiği sosyal alan olarak tanımlanmaktadır. Sosyal dünyanın bütünü ise, farklı norm, kural, mantık ve kurumlara sahip değişik *field*'lerden oluşmaktadır (Rothe, 2016). Her aktör aynı anda birden fazla *habitus*'a sahip olup farklı *field*'lerde faaliyet gösterebilmektedir. Böylelikle bir *field*'daki pratiklerini başka *field*'lara da transfer edebilmektedirler (Balzacq vd., 2010). Ayrıca, bu yaklaşıma göre, her pratik, önceden belirlenmiş bir düşüncenin sonucu olmak zorunda değildir. Pratikler belli bir plandan bağımsız olarak ve farkında olunmadan da belli hedeflere hizmet edebilirler (Pouliot, 2008).

Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'ne göre, belli *field* içerisinde *habitus*'un belirlediği pratikler güvenlik(siz)leştirmeyi yaratmaktadır (Balzacq vd., 2010). Bu *field*'ı da güvenlik profesyonelleri oluşturmaktadır. Güvenlik profesyonelleri polis, askeri birimler, özel güvenlik kuruluşları, istihbarat teşkilatları ve sınır güvenlik birimlerini kapsamaktadır. Diğer *field*'lardaki aktörler gibi, bu birimler, sahip oldukları tecrübe, beceri ve uzmanlık sayesinde, ilgili *field* içerisinde doğrunun ve meşru olanın inşasında etkin duruma gelmişlerdir. Dolayısıyla, bu birimlerdeki aktörlerin söylemsel ve eylemsel pratikleri, güvenlik(siz)leştirme sürecinde esas öğeyi oluşturmaktadırlar.

Yukarıda belirtilen iç-dış ayrımının kaybolması durumu iç ve dış güvenlik profesyonellerinin de iç içe geçmesi sonucunu doğurmuştur. Bu bağlamda polis ve askeri birimler sınır aşan (transborder) bir yapıya sahip olmuşlardır (Balzacq vd., 2010). İç savaşlar, terörle mücadele ya da barışı koruma operasyonları gibi durumlar askeri birimlerin ülke içinde kullanılmasına yol açarken, polis birimlerinin belli anlaşmalar ile çeşitli cürümleri sınır ötesinde de oluşturmasının yolu açılmıştır. Bu iki temel yapının yanında, sınır güvenlik birimleri, istihbarat teşkilatları ve özel güvenlik kuruluşları zaten sınır aşan bir yapıya sahiptirler. Ancak bu iç ve dış güvenlik profesyonellerinin iç içe geçmiş olması, tamamen homojen hale gelmiş tek bir yapının ortaya çıktığı anlamına gelmemektedir. Bu birimler arasındaki ayrışık yapı halen görülebilmekte ve hem kendi içlerinde hem de birbirleri arasındaki rekabet devam etmektedir.

Bunların dışında, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, geleneksel yaklaşımlardaki güvenliğin 'iyi' güvenliksizliğin 'kötü' olduğu ön kabulünü reddetmektedir (Balzacq vd., 2010). Bu bağlamda, bu yaklaşım, her ne kadar

---

6 Fr. champ, Tr. alan.

genelgeçer güvenlik tanımlamalarından kaçınsa da, güvenliği negatif bir kavram olarak görmektedir (Mutlu ve Lüleci, 2017: 83). Bu bakış açısının temel nedeni ise güvenlik tanımlamalarının baskın olan aktör tarafından yapılarak, bu tanımlama sayesinde bu baskın aktörlerin kendi pratiklerini meşrulaştırıyor olmalarıdır. Ayrıca, bu bakış açısında, güvenlik(siz)leştirme yaklaşımının güvenlik pratiklerinin güvenliksizleştirici sonuçlarını da ortaya koyuyor olmasının da rolü bulunmaktadır. Bu bağlamda, güvenlik(siz)leştirme analizinde sorulan temel sorular “Güvenlik(siz)leştirme hamlesini ve karşı hamlesi (counter-move) kimin tarafından, hangi koşullar altında, kime karşı yapılmaktadır ve bu hamlenin sonuçları nelerdir?” sorularıdır (Bigo ve Tsoukala, 2008: 5).

Güvenlik(siz)leştirme yaklaşımı güvenliğin ne olduğu sorusuna olduğu kadar güvenliğin ne yaptığına da odaklandığından güvenlik pratiklerinin güvenliksizleştirici sonuçları bu analiz çerçevesinin ana öğelerinden birisini oluşturmaktadır (Bigo, 2008: 116). Bu yaklaşımda, güvenlik ve güvenliksizlik birbirine karşıt olgular olarak değil, aynı güvenlik(siz)leştirme sürecinin ortaya çıkarttığı sonuçlar olarak görülmektedir. Bu bağlamda, x’in güvenliğinin sağlanması y’nin güvenliksizliğine yol açmaktadır (C.A.S.E. Collective, 2006: 457; Peoples ve Williams, 2010: 69). Güvenlik(siz)leştirme yaklaşımının bu sonuca ulaşmasında, güvenlik pratikleri temel rol oynamaktadır. Güvenlik(siz)leştirme sürecinde x’in güvenliğini sağlayan güvenlik pratikleri y’nin güvenliğini tehdit etmektedirler (Peoples ve Williams, 2010). Burada kastedilen güvenliksizlik sadece geleneksel beka anlamında güvenliksizlik değildir. Güvenlik pratiklerinin gündelik yaşam üzerindeki etkileri ve özgürlükleri kısıtlayıcı sonuçları da bu tanımlamaya dahildir. Ayrıca, yukarıda belirtilen Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Kriminoloji alanlarının güvenlik anlayışlarındaki güvenliksizlikler de bu kapsamın içerisindedir. Örneğin, aşağıdaki terörizm örneğinde de görüleceği üzere, alınan güvenlik tedbirleri nedeniyle kişilerin seyahat özgürlüklerinin kısıtlanması ya da özel hayatlarının gizliliğinin ihlal edilmesi gibi konular güvenlikleştirmenin güvenliksizleştirici sonuçları içerisinde değerlendirilmektedir. Bu konuda özellikle yüksek teknolojinin kullanımı (güvenlik kameraları, veri tabanları vb.) ve bu vasıta ile bireylerin kategorize edilmesi ve disipline edilmesi güvenlik(siz)leştirme çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Bu güvenlik pratiklerinin sıklıkla gözlemlendiği küresel terörizm, göç ve sınır güvenliği ve vatandaşlık Uluslararası Siyaset Sosyolojisi literatüründe geniş yer bulan ampirik konuların başında gelir. Bu üç ampirik inceleme alanını Uluslararası Siyaset Sosyolojisi için önemli yapan, özellikle dünya üzerindeki tehditlerin artarak “küresel tehditler” olarak tanımlanmaya başlaması ve bu tehditlere başa çıkma yöntemlerinin de gittikçe güvenlik odaklı olmaya başlamasıdır. Bu bakımdan, bahsi geçen alanlar Uluslararası Siyaset Sosyolojisi’nin çıkış noktasını oluşturan

dışlama ve dahil etme pratiklerinin bireyler için güvenliksizliklere sebep olduğu başlıca alanlar haline gelmiştir. Aşağıdaki bölümde Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin bu konuları nasıl analiz ettiği kısaca açıklanmıştır.

4. Küresel Terörizm

Küresel terörizm Uluslararası Siyaset Sosyolojisi tarafından üzerinde durulan temel konulardan bir tanesidir. 21. yüzyılın başlarından itibaren dünya siyasetinin gündemini belirleyen en önemli konulardan birisi haline gelen küresel terörizm, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi alanında çalışan bilim insanları tarafından da önemsenmiş ve üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bunların dışında, küresel terörün, hem güvenliğin artık sınırları aşan bir yapıya sahip olduğunu göstermesi hem de güvenlik pratiklerinin güvenliksizleştirici sonuçlarını ortaya koyması açısından net göstergeler sunması Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin teorik gelişimi açısından önemli bir yer edinmesini sağlamıştır.

Küresel terörizm, hem tehdidin hem de alınan karşı tedbirlerin özellikleri açısından yukarıda açıklandığı şekilde sınır aşan bir yapıya sahiptir. Tehdidin niteliğine bakıldığında, dağınık yarı otonom olarak tanımlanabilecek hücre yapılanmasına sahip, sadece belli bir ülke ya da bölgede toplanmayan, toprak elde ederek burada egemenlik kurmaktan ziyade, gayretlerini asimetrik terör eylemleri vasıtasıyla hedefi zayıflatmaya, yıldırmaya ve moralini bozmaya yönelen bir tehdit göze çarpmaktadır. Bu kapsamda tehdit bölgesel bir yapı değil küresel bir ağıdır. Bu küresel terör örgütleri sahip oldukları dağınık yapı sayesinde, farklı ülkelerde farklı terör eylemleri icra etmektedir. Dolayısıyla, sınır aşan nitelikte bir organizasyon yapısına sahip bu örgütlerin eylemleri de sınır aşan niteliktedir. Bunların yanında, farklı ülkelerde yapılan eylemler, başka ülke vatandaşlarına odaklanarak, farklı ülkeleri hedef alabilmektedir (Hurriyet, 2016; Milliyet, 2016). Havalimanlarında ya da turistik bölgelerdeki eylemler bunlara örnek olarak verilebilir.

Küresel teröre karşı hem ülke içinde hem de ülke dışında tedbirler alınmak durumunda kalınmaktadır. Başka bir deyişle, alınan tedbirler de sınır aşan nitelikte olmaktadır. Bu kapsamda, küresel teröre karşı hem kolluk kuvvetleri gibi içsel güvenlik profesyonellerinin, hem de ordu gibi dışsal güvenlik profesyonellerinin ortak olarak mücadele ettiği gözükmektedir (Bigo, 2008). Bu yolla küresel terör hem sınırların önemsizleşmesine katkıda bulunmakta hem de sınırların önemini yitirdiğinin göstergesi olmaktadır. Bu güvenlik profesyonellerinin ortak hareketleri genel olarak belli organizasyonlar vasıtasıyla koordine edilmektedir. İngiltere'de bulunan Birleşik Terörizm Analiz Merkezi ya da İspanya'da bulunan Teröristle Mücadele Koordine Merkezi bu kuruluşlara örnek olarak verilebilir (Balzacq vd., 2010).

Bu hususta özellikle dikkat çeken bir konu da orduların terörle mücadele

maksadıyla ülke sınırları içerisinde kullanılmasıdır (Guittet, 2008: 121). Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında askeri birliklerin ülke içlerinde terörle mücadele kullanılması hem yaygınlaşmış hem de küresel teröre karşı savaş olgusu içerisinde meşrulaşmıştır. Son dönemlerde, Avrupa ülkelerinde, özellikle DEAŞ saldırıları sonrası askeri birimlerin ülke içlerinde kullanımının artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu kapsamda, polis birimleri yerine elinde bombaatarlı, uzun namlulu silahlar bulunan, kamuflaj elbiseli, kurşun geçirmez kompozit yelekli ve başlıklı askerleri ülke ve şehir içi operasyonlarda görmek normalleşmektedir (Breitbart, 2016; The Guardian, 2016; The Globe and Mail, 2017; Flanders Today, 2015).

Bunların yanında, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi çalışmaları, yukarıda belirtildiği üzere, küresel terörle ilgili güvenlik uygulamalarının güveniksizleştirici sonuçlarının ortaya konulması konusuna da odaklanmıştır. Bu kapsamda, küresel teröre karşı alınan güvenlik tedbirleri ve bu çerçevede icra edilen güvenlik pratikleri, özellikle bireylerin temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayıcı, dolayısıyla da bireylerin yaşamını güveniksizleştirici sonuçlar doğurmaktadır (Bigo ve Tsoukala, 2008). Bu güvenlik pratikleri sebebiyle, kişilerin seyahat özgürlükleri kısıtlanmakta (hava limanlarında artan kontroller, artan sınır geçiş kontrolleri vb.), özel hayatın gizliliği kuralı ihlal edilmekte (kişisel verilerin depolanması ve bu yolla kişilerin veri tabanları vasıtasıyla kategorize edilmesi, internet işlemlerinin takip edilmesi vb.), ifade ve protesto özgürlüğü sınırlanmaktadır. Bu açıdan, küresel terörizm, devletlerin kendi sınırları içerisinde yaşayan insanlara karşı aldığı olağandışı tedbirleri meşrulaştırdığı bir araç konumundadır. Bu bağlamda, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, güvenliği insanların yönetilmesi için bir vasıta olarak kullanılması üzerinde de durmaktadır.⁷

Sonuç olarak, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, küresel terörizme farklı bir çerçeveden bakılmasını sağlayarak Uluslararası İlişkiler disiplininin devlet temelli bakış açısına eleştirel bir alternatif getirmiştir. Bu bakış açısı, iç ve dış arasındaki ayrımın hem tehditler ve eylemler hem de bu tehditlere karşı alınan önlemler açısından, yok olmaya başladığını göstermiştir. Bu bağlamda güvenlik profesyonellerinin küresel terör ile mücadelede sınır aşan bir rol devşirdikleri üzerinde duran çalışmalar yapılmıştır (Bigo, 2008; Guittet, 2008; Bigo ve Tsoukala, 2008). Ayrıca, yapılan çalışmalar ile güvenliğin tanımlanmasında ve inşasında güvenlik profesyonellerinin rolü, küresel terör özelinde ortaya konulmuştur (Bonelli, 2008). Son olarak, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi alanında yapılan çalışmalar ile, küresel teröre karşı alınan tedbirlerin bireylerin özgürlüklerin nasıl kısıtladığı ve dolayısıyla ne gibi güveniksizliklere yol açtığı ortaya konulmuştur. Bu bağlamda da özellikle güvenliğin insanları yönetmek

7 Burada belirtmek istenilen yönetim, yönetimdir (governmentality).

için nasıl kullanıldığı üzerinde durulmuştur.

5. Sınır Güvenliği ve Göç

Son yıllarda dünyada hızla artan insan hareketliliği sınır güvenliği ve göçü yalnızca karar alıcı ve uygulayıcı uzmanlarca değil, akademik çevrelerce de çokça tartışılan bir konu haline getirmiştir (Walters, 2010; Guild, 2001). Hızla gelişmekte olan göç ve güvenlik literatürü içinde, Uluslararası İlişkiler çalışmalarının önemli bir bölümü devlet-merkezli bir bakış açısı benimsemektedir. Toplum ve bireyin devlet ile ilişki içerisinde ikincil bir unsur olarak ele alınması, göçün asıl etkileneni olan bazı aktörlerin Uluslararası İlişkiler disiplini için konu dışı olarak algılanmasına sebep olmuştur. Fakat eleştirel güvenlik yaklaşımlarının disipline ve sınır güvenliği çalışmalarına entegre oluşu, devlet-merkezli yaklaşımın hakimiyetini azaltmış, devlet-dışı aktörler ve sınır güvenliğinin bu aktörlerle olan ilişkisi uluslararası güvenlik çalışmalarına dahil edilmeye başlanmıştır. Güvenliğe eleştirel bir yaklaşım benimseyen Uluslararası Siyaset Sosyolojisi de sınır güvenliği ve göç yönetiminin aktörlerinin devletlerle sınırlı tutulamayacağını savunmaktadır. Dahası, sınır güvenliği analizinde sınır bölgeleri, binalar, eşyalar gibi güvenliğin materyal göstergeleri olan nesnelere etkilerini de göz önünde bulundurarak, var olan geleneksel ve eleştirel yaklaşımların gözden kaçırdığı konuları sınır güvenliği çalışmalarına dahil etmektedir (Sundberg, 2008; Doty, 2007; Frowd, 2014; Aradau, 2010).

Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'ne göre güvenlik devlet otoritesi tarafından yapılan olağandışı bir söylem veya söylemsel inşa değildir. Yukarıdaki bölümlerde bahsedildiği gibi, güvenlik, söylemsel ve materyal pratiklerin oluşturduğu sürece işaret eden bir durumdur ve her tür güvenlik çabası sonucunda daha fazla güvenlik(siz)lik getirir. Bu yaklaşımın güvenlik yerine güvenlik(siz)lik terimini kullanmasının nedeni de, çeşitli aktörlerin günlük güvenlik pratiklerinin nasıl güvenliksiz bir ortam yarattığına vurgu yapmaktır (Bilgin ve İnce, 2014: 2). Bu bağlamda, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, "sınır güvenliğini sağlamak için ortaya koyulan günlük pratikler nasıl siyasi ve sosyal güvenliksizliklere sebep oluyor" sorusuna odaklanır (Latham, 2014; Moore, 2006). Bu yaklaşımın iddia ettiği üzere, güvenlik hiçbir zaman herkes için aynı anda var olabilen bir durum değildir. Sınırlardaki güvenlik(siz)lik pratikleri de bu bakımdan dışlama ve dahil etme pratiklerinin sıklıkla gözlemlendiği bir alandır ve Uluslararası Siyaset Sosyolojisi analizinin temel noktasını oluşturmaktadır. Rutin sınır güvenliği pratiklerini özellikle saha araştırması yoluyla incelemek, bu olgunun siyasi ve sosyal bağlamının daha iyi anlaşılması açısından önemlidir (Cote Boucher vd., 2014).

Kuramsal olarak ise, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi çalışmalarının önemli bir bölümü sınır güvenliğini bir yönetim biçimi olarak kavramsallaştırırlar (Bigo, 2002; Salter, 2007). Sınır güvenliği pratikleri dahil etme ve dışlama ilişkileri kurma yolu ile ‘normal’ veya ‘makbul’ özneler yaratmayı amaçlar. Bu eleştirel sorgulamayı mümkün kılan ise Uluslararası Siyaset Sosyolojisi’nin verili ve kurumsallaşmış bilgi üretiminin ötesine geçme hedefidir. Uluslararası İlişkiler disiplinde yaygın olarak kabul görmekte olan “uluslararası keskin sınırlarla belirlenmiş bir gerçeklik olduğu” vurgusu aslında modern devletin içeride (bizden) olan ve dışarıda (öteki) olan ayırımına hizmet etmektedir (Bigo ve Walker, 2007: 728). Bu yaklaşım uluslararası güvenlik tanımına da eleştiri getirmiş ve ancak bu şekilde sınır güvenliği çalışmalarının devlet merkezli yaklaşımına başkaldırabilmiştir. Böylelikle teknoloji kullanımı, sınır güvenliği uygulayıcılarının söylem ve pratikleri, bireylerin düşünce, alışkanlık ve pratikleri, sınır bölgesinin fiziksel koşulları, materyal öğeler vb.nin de sınır güvenliği çalışmalarına dahil edilebilmesine olanak sağlamıştır. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi çalışmaları, bu şekilde sınır güvenliğine geleneksel literatürde var olmayan bir perspektiften bakmayı sağlamıştır.

Örneğin, Abrahamsen ve Williams (2009) güvenlik kontrolünün özelleştirilmesinin olumsuz yanlarını analiz ettikleri çalışmalarında, bu durumun devlet otoritesini olumsuz yönde etkileyip etkilemeyeceğini sorgulamaktadır. Çalışma her ne kadar özelleştirmenin devlet otoritesinde ‘doğrudan’ bir erozyona sebep olmayacağını vurgulasa da bu durumun kamu ve özel alanı önemli ölçüde dönüştüreceğini savunmaktadır. Castles (2004) ise göçün sosyal yönüne önem vermenin gereğini vurgularken, bunu bireylere getireceği faydadan çok, devletlerin başarılı bir göç yönetimi politikası geliştirebilmesinin bir yolu olarak sunmaktadır. Bunlara ek olarak, sınır kontrolünde devlet dışı aktörlerin artan rolünü yine eleştirel bir bakış açısıyla fakat Uluslararası Siyaset Sosyolojisi perspektifinden ele alan Salter (2006) bireyi analizinin merkeze koymuştur. Küresel hareketlilik rejimlerinin bireyleri daha uluslararası hale getirdiğini savunan çalışma, bu durumun olumlu bir gelişme olmaktan ziyade bireylerin uluslararası yönetişimine olanak sağladığını ve sınırı güvenli hale getirmeyi amaçlarken bireylerin güvenliğini tehlikeye attığını iddia etmektedir (Bigo, 2002).

Son dönem sınır güvenliği politikalarının iki temel odağı bilgi toplama ve hareketliliğin yönetişimini mümkün kılmasıdır. Teknoloji ve gözetleme araçlarının sınır güvenliğini nasıl dönüştürdüğünü inceleyen çalışmaların iddiasına göre, uluslararası kurumların ve devlet dışı aktörlerin artan rolü, uluslararası göçü sosyal ve siyasi bir konudan çok teknik bir uzmanlık alanı haline getirmiştir (Andrijasevic ve Walters, 2010). Bu bir neoliberal yönetim örneğidir. Örneğin Amore’a (2006: 3379) göre sınır güvenliği artık fiziksel bir disipline etme

meselesi olmaktan çıkmış, günlük hayatta bireylerin izlenip denetlendiği ve yönetişimin öznelere olduğu bir sistem haline gelmiştir. Ackleson'ın (2003) iddia ettiği gibi, bu teknoloji ve gözetleme araçları ile “akıllı sınırlar” oluşturulur ve bu tür sistemler bir kez kurulduğunda devamlı olarak dahil etme ve dışlama pratikleri uygulanmaya başlar. Latham (2014: 18) ise her ne kadar fiziksel sınırlar önemini yitirmemiş olsa da günümüz dünyasında asıl önemli olan devlet ve devlet-dışı aktörler tarafından bilgi teknolojileri geliştirmek ve uygulamak yoluyla oluşturulan teknolojik veya akıllı sınırlardır iddiasında bulunmaktadır. Özellikle Amerika-Meksika sınırı gibi ‘yüksek risk gruplarının’ hareketliliğinin fazlaca olan sınırlarda bu tip sistemler geliştirilmektedir.

Sonuç olarak, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin sınır kontrolüne temel yaklaşımı, insan hareketliliğinin sosyal bir olgu olduğunu vurgulamak şeklinde olmuştur. Bu sebeple, hem sınırların fiziksel ve teknolojik yapısındaki değişime, hem bu değişimin birey ve gruplar için ne tür güvenliksizlikler ortaya çıkardığına odaklanır. Bu yaklaşıma göre, sınır kontrolünün insanın uyguladığı ve insanla ilgili bir şey olmaktan çıkarılması ve teknolojik araçlarla algoritmalar yoluyla belirlenen risk gruplarına karşı uygulanan dışlayıcı pratikler, ortaya çıkardığı eşitsizlikler bakımından önemli bir insani ve akademik kaygıdır.

6. Vatandaşlık, Güvenlik ve Güvenlik(siz)leştirme

Vatandaşlık, modern siyasal hayatın en önemli kazanımlarından biri olarak kabul edilmektedir; çünkü, vatandaşlık özgürlüklerden birey olmaya, eşitlikten siyasal katılıma kadar birçok hakkın ve kendini ifade etme şeklinin temeli olarak görülmektedir (Nyers, 2009). Buna karşın, vatandaşlığın tarihsel olarak dışlayıcı bir kategori olduğu da ortaya çıkmaktadır; çünkü, vatandaşlık, ortaya çıktığı toplumlarda hiyerarşik, eşit olmayan bir şekilde dağıtılmıştır. Vatandaşlığın bu iki boyutu beraber düşünüldüğünde vatandaşlık hem özgürleştirici hem de dışlayıcı pratikleri bir arada barındırmaktadır (Nyers, 2009; Hindess, 2009).

Uluslararası İlişkiler disiplininde ise vatandaşlık uzun bir süre disiplinin dışındaki bir konu olarak görülüp, çalışılmamıştır; çünkü Uluslararası İlişkiler'deki iç/dış ya da ulusal/uluslararası ayrımı, vatandaşlığın Uluslararası İlişkiler çalışmalarında ontolojik olarak pek yer bulamamasına sebep olmuştur. Bunun başlıca sebebi, iç siyasette güvenliğin sağlanmış, vatandaşların korunmuş, barışın ve düzenin sağlanmış olduğu varsayılırken, dış siyasette uluslararası anarşinin, savaş olasılığının, güvenliğin sağlanmasının zorluğunun ve tehditlerin varlığının varsayılmasıdır. Bu bağlamda, egemen güç olarak devlet iç siyasette barışı ve düzeni, dış siyasette ise tehditlere karşı güvenliği sağlamaktadır. Vatandaşlık söz konusu olduğunda da, egemen güç olarak devlet vatandaşları vatandaş olmayanlardan korumaktadır. Fakat bu varsayımlar, 1980'lerden

itibaren eleştirilmeye başlamıştır (Linklater, 1990; Walker, 1993). Linklater (1990) Uluslararası İlişkiler disiplininde vatandaşlığı çalışarak literatüre ilk katkılardan birini yapmıştır. Benzer bir şekilde, daha sonraki çalışmalarında da geleneksel anlamda devlet bünyesinde bir statü olarak vatandaşlığın ötesine geçebilecek, ulus-sonrası siyasal topluluk ve ulus-sonrası vatandaşlık gibi kavramsallaştırmalar yapan alternatif akademik çalışmalar yapmıştır. Tarihsel olarak da Avrupa bütünleşmesi Linklater'ın analizlerini etkilemiştir. Ancak bu analizler daha çok felsefi düzeyde kalmıştır. Aksine, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin vurguladığı sosyolojik bakış açısı ve pratiklere odaklanma, vatandaşlığın Uluslararası İlişkiler disiplininde çalışılmasını kolaylaştırmış ve yeni bir perspektifin gelişmesinin önünü açmıştır. Aynı zamanda, Uluslararası İlişkiler disiplininin ontolojik yelpazesi de genişlemektedir.

Örneğin, Linklater, devletlerin otoritelerinin zayıflayıp alternatif siyasal toplulukların (örneğin Avrupa Birliği) öne çıktığını gösterirken, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'ndeki çeşitli çalışmalar ise devletlerin otoritelerinin aslında zayıflamadığını ya da ortadan kalkmadığını çeşitli şekillerde göstermektedir. Bunu geleneksel iç/dış ve ulusal/uluslararası ayrımının ötesine geçerek, vatandaşlığı hareketlilik ve güvenlik ile beraber okuyarak yapmaktadırlar (Nyers, 2013). Örneğin, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin perspektifinin çatısı altında bir analiz yapan Muller, geleneksel olarak bir ülkeden başka bir ülkeye giderken sınırlardan geçen vatandaşlar yerine, sınırların vatandaşların ayağına kadar geldiğini gösterdiği çalışmasında, vatandaşların seyahat için belirli hükümet programlarına tabi olarak (Muller, 2009; Muller, 2010) riskli ya da güvenli gibi kategoriler yardımıyla vatandaşlığın bir statü olmaktan ziyade bir "kimlik yönetimi" (identity management) aracına dönüştüğünü göstermektedir. Böylece, vatandaşlık güvenlik kategorileriyle güvenlikleştirilirken, bu sürecin parçaları olan vatandaşlar ise bedenleri üzerinden güvenliksizleştirilmektedirler. Bu süreçle ilişkili bir şekilde vatandaşlığın tanımı da değişmektedir. Klasik anlamda liberal vatandaşlar için varsayılan haklar ve sorumluluklar tanımlaması yerine, vatandaşlar risk, kaygı, güvenlik, tehlike ve tehdit gibi kategorilerle kendi gündelik yaşamlarını da yönetmeye başlamaktadırlar (Bhandar, 2009). Bu bağlamda, güvenliksizleşen vatandaşlar aynı zamanda kendilerini yeni bir tür özdeşleşme (subjectification) sürecinin içerisinde bulmaktadırlar.

Başka bir açıdan, Nyers (2013) düzensiz vatandaşlık (irregular citizenship) kavramsallaştırması yaparak, vatandaşlık, güvenlik ve hareketlilik arasında sıkışmış vatandaşlığın nasıl dönüştüğü göstermektedir. Nyers'a (2013: 37-38) göre, düzensiz vatandaşlık ya hükümetlerin vatandaşlığın altını oyararak, vatandaşlık kazanımları olan hakları ve sorumlulukları yasalar ötesi ve gayri resmi yollarla geri plana atması sonucu ya da yeni varoluş biçimlerini mümkün kılarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda, sınırların olmamasını savunan toplumsal hareketlerin de yeni sınırlar çizemediği hususunun da altını

çizmektedir. Nyers'in düzensiz vatandaşlık analizinin alternatif varoluş biçimlerine yol açabilmesine benzer bir şekilde, Isin (2013) da alternatif varoluş biçimlerini ve yeni öznelerin doğuşunu mümkün kılacak bir analiz ortaya koymuştur. Bu çalışma, vatandaşlık hakları/insan hakları, ulusal güvenlik/insan güvenliği gibi ayrımların ötesine tarihsel olarak geçildiğini ve daha bütüncül ve kapsayıcı bir haklar rejiminden bahsedilmesinin yeni bir siyaseti ve farklı öznelerin doğuşunu mümkün kılacağını tartışmaktadır (Isin, 2013: 71).

Bu bağlamda, vatandaşlık ve güvenlik arasındaki ilişkiyi Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin perspektifinden çalışmak, hem Uluslararası İlişkiler disiplininde geleneksel olarak dış siyasetin bir parçası şeklinde görülen güvenliği yeniden düşündürmekte, hem iç siyasetin bir parçası olarak görülen vatandaşlığın nasıl dönüştüğünü gösterebilmekte ve hem de 'uluslararası'ni sosyolojik olarak genişletip, zenginleştirmektedir. Diğer bir ifadeyle, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin perspektifi vatandaşlığın güvenlik ve hareketlilik gibi diğer konularla ilişkili düşünülmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Aynı zamanda, bu perspektif vatandaşlığın dönüşümünün de vatandaşlar için ne ifade ettiğini ve onları nasıl yeniden inşa ettiğini gösterebilmektedir.

Sonuç

Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, sosyolojik perspektifi benimseyen ve pratikleri merkeze alan amacı ile Uluslararası İlişkiler disiplinin geleneksel sınırlarını sorgulamakta ve genişletmektedir. Benzer bir şekilde, güvenliği de iç/dış ya da ulusal/uluslararası gibi geleneksel ayrımlar üzerinden analiz etmek yerine, bu ayrımların pratikte nasıl iç içe geçtiğini göstermektedir. Böylece, materyal ve söylemsel pratiklerin bir araya gelmesi ile ortaya çıkan güvenlik(sizlik), sosyolojik bir sürece işaret etmektedir. Bu süreç de birçok alanda yeni güvensizlikler üretmektedir. Örneğin, bu makalede güvensizlikle ilişkileri açısından kısaca incelenen küresel terörizm, sınır güvenliği ve göç ile vatandaşlık konuları, güvenliğin ve güvenlik önlemlerinin pratikte 'ne yaptığını' ve nasıl sonuçlar doğurabileceğini ampirik bir şekilde göstermektedir.

Küresel terörizm örneğinde, küresel terör kavramı ile güvenlik eylemleri ve bu eylemlerin sonuçlarının nasıl sınır aşan bir yapı haline geldiği, güvenlik profesyonellerinin de aynı şekilde sınır asan yapısı ve küresel teröre karşı mücadele adı altında icra edilen güvenlik pratiklerinin bireyler üzerinde nasıl güvensizlikler yarattığı açıklanmıştır. Sınır güvenliği ve göç konusunda sınırların bireyleri nasıl 'güvenli' 'normal' 'tekinsiz' veya 'potansiyel suçlu' gibi değişik şekillerde etiketlediği, özellikle teknolojik uygulamalar ile sınır güvenliği ve göç kavramlarının nasıl sosyal birer olgu olmaktan çıkıp, teknik birer olgu haline geldiği ve bu durumun bireylerin güvenliğine olan negatif etkisi

tartışılmıştır. Sıklıkla devlet olgusu ve sınırlar konusu ile bağlantılı olarak incelenen vatandaşlık konusunda ise, vatandaşlık kavramı ile bireylerin kategorize edilerek nasıl yönetildiği, kontrol altında tutulduğu, bir diğer deyişle bu olgunun nasıl bir yönetim vasıtası olarak kullanıldığı üzerinde durulmuştur. Uluslararası Siyaset Sosyolojisinin, vatandaşlığın vatandaş-yabancı arasında bir ayırım yaratarak aslında dışlama ve dahil etme pratiklerine sebebiyet veren güvenlik uygulamaları olduğu iddiası ortaya koyulmuştur.

Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin ve güvenliğe getirdiği perspektifin bazı sınırları da bulunmaktadır. Örneğin, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nin sosyolojik bir perspektif geliştirme amacı dar bir şekilde yorumlanmaktadır; çünkü, mikro düzeyde birçok analiz ortaya çıkarken, makro düzeyde 'uluslararası'nın analizleri ortaya çıkmamaktadır. Bu durum Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nde, makro düzeyde analiz yapmayı mümkün kılacak sosyal teorilerden yararlanılmadığını da göstermektedir. Güvenlik analizinde de, güvenliğin mikro seviyedeki güvenlik profesyonellerinin pratikleri vasıtasıyla nasıl inşa edildiği gösterilirken, makro seviyedeki söylem ve kararların bu inşa üzerindeki tesiri göz ardı edilmektedir. Dolayısıyla aşağıdan yukarıya (bottom-up) bir güvenlik analizi yapan Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, güvenliğin yukarıdan aşağıya (top-down) olan karakteristiklerini analiz çerçevesinin dışında bırakmaktadır. Bu kapsamda, Delf Rothe (2016: 22) Uluslararası Siyaset Sosyolojisinin mikro seviye pratikler uğruna güvenliğin teorik altyapısını göz ardı ettiğini vurgularken, Ole Wæver (2015: 125) aktörlerin pratiklerine olan aşırı vurgu nedeniyle temel teorik fikir olan politik seviyedeki teorik kurucu aygıtın kaybedildiğini ileri sürmektedir.

Yine bu kapsamda, Uluslararası Siyaset Sosyolojisine getirilebilecek bir diğer eleştiri de karşıt görüşlerin analizi hakkındadır. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, Kopenhag Okulu tarafından ortaya konulan Güvenlikleştirme Teorisi'nin tek yönlü oluşunu ve karşıt görüşlere analiz çerçevesinde yer vermemesini eleştirmiştir. Bu bağlamda, Uluslararası Siyaset Sosyolojisi güvenliğin, güvenlik profesyonellerinin pratikleri ve kendi aralarındaki çekişmeler sonucu inşa olduğunu ileri sürerek farklı güvenlik iddialarını da analiz çerçevesine almaktadır. Ancak bu analiz de yukarıda belirtilen mikro-makro problemi sebebiyle yetersiz kalmakta, makro seviyedeki farklı güvenlik iddiaları göz ardı edilmektedir. Sonuç olarak mikro-makro sorunu Uluslararası Siyaset Sosyolojisi'nde ve güvenlik analizinde gelecekte çözülmesi gereken önemli bir sorundur.

Genel olarak, Uluslararası İlişkiler disiplininde yeni bir araştırma gündemi oluşturduğu iddia edilebilecek Uluslararası Siyaset Sosyolojisi ve güvenliğe ilişkin ortaya çıkarmış olduğu alternatif analizler öğrencilere ve akademisyenlere farklı bir araştırma yürütme seçeneği sunmaktadır. Uluslararası Siyaset Sosyolojisi, sosyolojik perspektife yaptığı vurgu, pratiklerin analizine verdiği

öncelikle bağlantılı ampirik duruşu ile birçok araştırmacının dikkatini çekmektedir. Dolayısıyla, Uluslararası İlişkiler disiplinde de gittikçe daha fazla yer bulmaktadır.

Kaynakça

- Abrahamsen, Rita ve Michael C. Williams (2009), "Security Beyond the State: Global Security Assemblages in International Politics", *International Political Sociology*, 3 (1): 1-17.
- Ackleson, Jason (2003), "Securing Through Technology? Smart Borders after September 11th", *Knowledge, Technology, & Policy*, 16 (1): 56-74.
- Albert, Mathias ve Barry Buzan (2013), "International Relations Theory and the 'Social Whole': Encounters and Gaps Between IR and Sociology", *International Political Sociology*, 7(2): 117-135.
- Albert, Mathias ve Yosef Lapid (2017), "IBO, IPS and SIP: Engaging the Sociologies of International Relations", Basaran, Tuğba, Didier Bigo, Emmanuel-Pierre Guittet ve R. B. J. Walker (Der.), *International Political Sociology: Transversal Lines* (Londra ve New York: Routledge): 68-80.
- Albert, Mathias, David Jacobsen ve Yosef Lapid (Der.) (2001), *Identities, Borders, Orders: Rethinking International Relations Theory* (Minneapolis ve Londra: University of Minnesota Press).
- Amoore, Louise (2006), "Biometric Borders: Governing Mobilities in the War on Terror", *Political Geography*, 25 (3): 336-351.
- Andrijasevic, Rutvica ve William Walters (2010), "The International Organization for Migration and the International Government of Borders", *Environment and Planning D: Society and Space*, 28 (6): 977-999.
- Aradau, Claudia, Jef Huysmans, Andrew Neal ve Nadine Voelker (2015), "Introducing Critical Security Methods", Aradau, Claudia, Jef Huysmans, Andrew Neal ve Nadine Voelker (Der.), *Critical Security Methods: New Framework for Analysis* (New York: Routledge): 1-23.
- Aradau, Claudia ve Jef Huysmans (2013), "Critical methods in International Relations: The politics of techniques, devices and acts", *European Journal of International Relations*, 20 (3): 1-24.
- Ashley, Richard ve R. B. J. Walker (1990), "Conclusion: Reading Dissidence/Writing the Discipline: Crisis and the Question of Sovereignty in International Studies", *International Studies Quarterly*, 34 (3): 367-416.
- Ashley, Richard (1984), "The Poverty of Neorealism", *International Organization*, 38 (2): 225-286.
- Balzacq, Thierry (2005), "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context", *European Journal of International Relations*, 11 (2): 171-201.
- Balzacq, Thierry et al. (2010), "Security Practices", Denmark, Robert A. (Der.), *The International Studies Encyclopedia Online* (Oxford: Blackwell Publishing): 1-30.
- Basaran, Tuğba, Didier Bigo, Emmanuel-Pierre Guittet ve R.B.J Walker (Der.), *International Political Sociology: Transversal Lines* (Londra ve New York: Routledge).
- Basaran, Tuğba, Didier Bigo, Emmanuel-Pierre Guittet ve R. B. J. Walker (2017), "Transversal Lines: An Introduction", Basaran, Tuğba, Didier Bigo, Emmanuel-Pierre Guittet ve R. B. J. Walker

- (Der.), *International Political Sociology: Transversal Lines* (Londra ve New York: Routledge): 1-9.
- Baysal, Başar ve Çağla Lüleci (2015), "Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 11 (22): 61-95.
- Berling, Trine Villumsen (2015), *The International Political Sociology of Security: Rethinking Theory and Practice* (New York: Routledge).
- Bhandar, Davina (2009), "Renormalizing Citizenship and Life in Fortress North America", Nyers, Peter (Der.), *Securitizations of Citizenship* (Oxon: Routledge): 59-76.
- Bigo, Didier ve Anastassia Tsoukala (2008), "Understanding (In)security", Bigo, Didier ve Anastassia Tsoukala (Der.), *Terror Insecurity and Liberty* (Abingdon: Routledge): 1-9.
- Bigo, Didier ve Mikael R. Madsen (2011), "Introduction to Symposium: A Different Reading of the International: Pierre Bourdieu and International Studies", *International Political Sociology*, 5 (3): 219-224.
- Bigo, Didier ve R. B. J. Walker (2007), "International, Political, Sociology", *International Political Sociology*, 1 (1): 1-5.
- Bigo, Didier ve R. B. J. Walker (2007), "Political Sociology and the Problem of the International", *Millennium- Journal of International Studies*, 35(3): 725-739.
- Bigo, Didier (2001), "Internal and External Security(ies): The Möbius Ribbon", Albert, Mathias, Yosef Lapid ve David Jacobson (Der.), *Identities, Borders, Orders* (University of Minnesota Press): 91-116.
- Bigo, Didier (2008), "International Political Sociology", Williams, Paul D. (Der.), *Security Studies: An Introduction* (Londra: Routledge): 120-134.
- Bigo, Didier (2002), "Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease", *Alternatives: Global, Local, Political*, 27 (1): 63-92.
- Bilgin, Pinar ve Başak İnce (2014), "Security and Citizenship in the Global South: In/Securing Citizens in Early Republican Turkey (1923-1946)", *International Relations*, 29 (4): 1-21.
- Bonelli, Laurent (2008), "'Hidden in Plain Sight': Intelligence, Exception and Suspicion after 11 September 2001", Bigo, Didier ve Anastassia Tsoukala (Der.), *Terror Insecurity and Liberty* (Abingdon: Routledge): 100-120.
- Booth, Ken (2007), *Theory of World Security* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Bourdieu, Pierre ve Loic J. D. Wacquant (1992), *An Invitation to Reflexive Sociology* (Cambridge: Polity).
- Bourdieu, Pierre (1992), *Language and Symbolic Power* (Cambridge: Polity) (Çev. Gino Raymond ve Matthew Adamson).
- Bourdieu, Pierre (1977), *Outline of a Theory of Practice* (Cambridge: Cambridge University Press) (Çev. Richard Nice).
- Brincat, Shannon, Laura Lima ve Joao Nunes (Der.) (2012), *Critical Theory in International Relations and Security Studies: Interviews and Reflections* (Londra ve New York: Routledge).
- Bueger, Christian (2017), "Practice", Guillaume, Xavier ve Pinar Bilgin (Der.), *Routledge Handbook of International Political Sociology* (Londra ve New York: Routledge): 328-337.
- Buzan, Barry, Ole Wæver ve Jaap De Wilde (1998), *Security: A New Framework for Analysis* (Boulder: Lynne Rienner Pub).
- Buzan, Barry, ve Lene Hansen (2007), *International Security* (4 Volume set) (London: Sage Publications).

- C.A.S.E. Collective (2006), "Critical Approaches to Security in Europe, A Networked Manifesto", *Security Dialogue*, 37 (4): 443-487.
- Castles, Stephen (2004), "Why Migration Policies Fail", *Ethnic and Racial Studies*, 27 (2): 205-227.
- Côté-Boucher, Karine, Federica Infantino ve Mark B. Salter (2014), "Border Security as Practice: An Agenda for Research", *Security Dialogue*, 45 (3): 195-208.
- Dezalay, Yves ve Bryant G. Garth (2017), "Reflexive Sociology and International Political Economy", Guillaume, Xavier ve Pınar Bilgin (Der.), *Routledge Handbook of International Political Sociology* (Londra ve New York: Routledge): 223-232.
- Doty, Roxanne Lynn (2007), "States of Exception on the Mexico-U.S. Border: Security, "Decisions," and Civilian Border Patrols", *International Political Sociology*, 1 (2): 113-137.
- Fierke, Karin M. (2013), "Constructivism", Dunne, Tim, Milja Kurki ve Steve Smith (Der.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity* (Oxford: Oxford University Press): 187-222.
- Foucault, Michel (1995), *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (New York: Vintage Books) (Çev. Alan Sheridan).
- Foucault, Michel (2007), *Security, Territory, Population: Lectures at the College de France 1977-1978* (New York: Picador).
- Foucault, Michel (1998), *The Will to Knowledge: The History of Sexuality Volume I* (Londra: Penguin Books) (Çev. Robert Hurley).
- Foucault, Michel (2003), "*Society Must be Defended*": *Lectures at the College de France 1975-76* (New York: Picador) (Çev. David Macey).
- George, Jim (1994), *Discourses of Global Politics: A Critical (Re)Introduction to International Relations* (Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers).
- Guild, Elsbeth (2009), *Security and Migration in the 21st Century* (Cambridge: Polity Press).
- Guillaume, Xavier ve Pınar Bilgin (2017), "Introduction", Guillaume, Xavier ve Pınar Bilgin (Der.), *Routledge Handbook of International Political Sociology* (Londra ve New York: Routledge): 1-14.
- Guttet, Emmanuel-Pierre (2008), "Military Activities Within National Boundaries", Bigo, Didier ve Anastassia Tsoukala (Der.), *Terror Insecurity and Liberty* (Abingdon: Routledge): 121-145.
- "Half the French Army Is Now Deployed On French Streets", *Breitbart*, April 19, 2016, <http://www.breitbart.com/london/2016/04/18/half-french-army-deployed-streets/> (Son Erişim: 05.11.2017).
- Halliday, Fred (1994), *Rethinking International Relations* (Basingstoke: Macmillan).
- Hay, Colin (2002), *Political Analysis: A Critical Introduction* (Basingstoke: Palgrave).
- Hindess, Barry (2009), "Citizenship for All", Nyers, Peter (Der.), *Securitizations of Citizenship* (Oxon: Routledge): 189-200.
- Hobden, Stephen (2002), "Historical Sociology: Back to the Future of International Relations?", Hobden, Stephen ve John M. Hobson (Der), *Historical Sociology of International Relation* (Cambridge: Cambridge University Press): 42-62.
- Hobson, John M. (2002), "What's at Stake in 'Bringing Historical Sociology Back into International Relations'? Transcending Chronofethishism and Tempocentricism in International Relations", Hobden, Stephen ve John M. Hobson (Der), *Historical Sociology of International Relations* (Cambridge: Cambridge University Press): 3-42.
- Huysmans, Jef ve Joao Pontes Nogueira (2012), "International Political Sociology: Opening Spaces, Stretching Lines", *International Political Sociology*, 6 (1): 1-3.

- Huysmans, Jef ve Joao Pontes Nogueira (2016), "Ten Years of IPS: Fracturing IR", *International Political Sociology*, 10 (1): 299-319.
- Huysmans, Jef ve Xavier Guillaume (2013), "Citizenship and Securitizing: Interstitial Politics", Guillaume, Xavier ve Jef Huysmans (Der.), *Citizenship and Security: The Constitution of Political Being* (Oxon: Routledge): 18-34.
- Isin, Engin (2013), "Two Regimes of Rights?", Guillaume, Xavier ve Jef Huysmans (Der.), *Citizenship and Security: The Constitution of Political Being* (Oxon: Routledge): 53-74.
- Joseph, Jonathan (2007), "Philosophy in International Relations: A Scientific Realist Approach", *Millennium – Journal of International Studies*, 35 (2): 345-360.
- Kessler, Oliver (2009), "Toward a Sociology of the International? International Relations between Anarchy and World Society", *International Political Sociology*, 3 (1): 87-108.
- Krause, Keith ve Michael Williams (1996), "Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods", *Mershon International Studies Review*, 40 (2): 229-254.
- Kurki, Milja (2008), *Causation in International Relations: Reclaiming Causal Analysis* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Lacher, Hannes (2002), "Making Sense of the International System: Promises and Pitfalls of Contemporary Marxist Theories of International Relations", Rupert, Mark ve Hazel Smith (Der.), *Historical Materialism and Globalization: Essays on Continuity and Change* (Londra: Routledge): 147-164.
- Latham, Robert (2014), "The Governance of Visibility: Bodies, Information, and the Politics of Anonymity across the US-Mexico Borderlands", *Alternatives: Global, Local, Political*, 39 (1): 17-36.
- Linklater, Andrew (2005), "Marxism", Burchill, Scott, Andrew Linklater ve Richard Devetak vd. (Der.), *Theories of International Relations* (Londra: Palgrave): 110-135.
- Linklater, Andrew (1990), *Men and Citizens in the Theory of International Relations*, 2. Baskı, (Hampshire ve Londra: Macmillan).
- Linklater, Andrew (1998), *The Transformation of Political Community* (Cambridge: Polity Press).
- Lüleci Çağla ve İsmail Erkam Sula. (2016) "Survival 'Beyond Positivism?' The Debate on Rationalism and Reflectivism in International Relations Theory", *POLITIKON: The IAPSS Journal of Political Science*, 30: 43-55.
- McDonald, Matt (2008), "Securitization and the Construction of Security", *European Journal of International Relations*, 14 (4): 563-587.
- Muller, Benjamin J. (2009), "(Dis)qualified Bodies", Nyers, Peter (Der.), *Securitizations of Citizenship* (Oxon: Routledge): 77-93.
- Muller, Benjamin J. (2010), "Unsafe at Any Speed? Borders, Mobility and 'Safe Citizenship'", *Citizenship Studies*, 14 (1): 75-88.
- Mutlu, Can E. ve Çağla Lüleci (2017), "International Political Sociology of Security Studies", Guillaume, Xavier ve Pınar Bilgin (Der.), *Routledge Handbook of International Political Sociology* (Londra ve New York: Routledge): 81-91.
- Nyers, Peter (2009), "Introduction: Securitizations of Citizenship", Nyers, Peter (Der.), *Securitizations of Citizenship* (Oxon: Routledge): 1-14.
- Nyers, Peter (2013), "Liberating Irregularity: No Borders, Temporality, Citizenship", Guillaume, Xavier ve Jef Huysmans (Der.), *Citizenship and Security: The Constitution of Political Being* (Oxon: Routledge): 37-52.
- Olsson, Christian (2008), "Military Interventions and the Concept of the Political: Bringing the Political

- Back into the Interactions between External Forces and Local Societies”, Bigo, Didier ve Anastassia Tsoukala (Der.), *Terror Insecurity and Liberty* (Abingdon: Routledge): 146-177.
- Peoples, Columba ve Nick Vaughan-Williams (2010), *Critical Security Studies: An Introduction* (Abingdon: Routledge).
- Pouliot, Vincent (2008), “The Logic of Practicality: A Theory of Practice of Security Communities”, *International Organization*, 62 (2): 257–88.
- Rothe, Delf (2016), *Securitizing Global Warming: A Climate of Complexity* (Abingdon: Routledge).
- Salter, Mark B. ve Can E. Mutlu (2013), “Introduction”, Salter, Mark ve Can E. Mutlu (Der.), *Research Methods in Critical Security Studies* (New York: Routledge): 1-15.
- Salter, Mark B. (2007), “Governmentalities of an Airport: Heterotopia and Confession”, *International Political Sociology*, 1(1): 49–66.
- Salter, Mark B. (2006), “The Global Visa Regime and the Political Technologies of the International Self: Borders, Bodies, Biopolitics”, *Alternatives*, 31: 167-189.
- “Son Dakika: Taksim Patlaması!”, *Hürriyet*, 19 Mart 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/istanbul-taksim-istiklal-caddesinde-patlama-40072146> (Son Erişim: 05.05.2017).
- “Sultanahmet'te Patlama Meydana Geldi”, *Milliyet*, 12 Ocak 2016, <http://www.milliyet.com.tr/sultanahmet-te-patlama-meydana-gundem-2177609/> (Son Erişim: 05.05.2017).
- “Soldiers patrol streets of Antwerp and Brussels”, *Flanders Today*, January 19, 2015, <http://www.flandertoday.eu/current-affairs/soldiers-patrol-streets-antwerp-and-brussels> (Son Erişim: 05.11.2017).
- “Thousands of Troops on Paris Streets But are They France's new Maginot Line?” *The Guardian*, April 15, 2016, <https://www.theguardian.com/world/2016/apr/15/paris-attacks-operation-sentinelles-soldiers-patrolling-streets-france-safer> (Son Erişim: 05.11.2017).
- Van Der Ree, Gerard (2014), “Saving the Discipline: Plurality, Social Capital, and the Sociology of IR Theorizing”, *International Political Sociology*, 8 (2): 218-233.
- Wæver, Ole ve Arlene B. Tickner (2009), “Introduction: Geocultural Epistemologies”, Tickner, Arlene B. ve Ole Wæver (Der.), *International Relations Scholarship Around the World* (Londra ve New York: Routledge): 1-31.
- Wæver, Ole (2015), “The Theory Act: Responsibility and Exactitude as Seen from Securitization”, *International Relations*, 9 (1): 121–127.
- Walker, R. B. J. (1993), *Inside/Outside: International Relations as Political Theory* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Walker, R. B. J. (2017), “Only Connect: International, Political, Sociology”, Basaran, Tuğba, Didier Bigo, Emmanuel-Pierre Guitte ve R. B. J. Walker (Der.), *International Political Sociology: Transversal Lines* (Londra ve New York: Routledge): 13-23.
- Walters, William (2010), “Migration and Security”, Burgess, J. P. (Der.), *The Handbook of New Security Studies* (Londra: Routledge): 217-228.
- Waltz, Kenneth N. (1979), *Theory of International Politics* (Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company).
- Weber, Cynthia (1995), *Simulating Sovereignty: Intervention, the State and Symbolic Exchange* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Wendt, Alexander (1999), *Social Theory of International Politics* (Cambridge: Cambridge University Press).

- Wendt, Alexander (1987), "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory", *International Organization*, 41 (3): 335-370.
- Wight, Colin (2006), *Agents, Structure, and International Relations: Politics as Ontology* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Wight, Colin (2002), "Philosophy of Social Science and International Relations", Carlsnaes, Walter, Thomas Risse, ve Beth A. Simmons (Der.), *Handbook of International Relations* (Londra: SAGE Publications): 23-51.
- Xavier, Guillaume ve Pinar Bilgin (Der.), *Routledge Handbook of International Political Sociology* (Londra ve New York: Routledge).
- Yalvaç, Faruk (2010), "Uluslararası İlişkiler Kuramında Post-Pozitivizm Sonrası Aşama", *Uluslararası İlişkiler*, 6 (24): 3-32.
- Zalewski, Marysia (1996), "All These Theories Yet the Bodies Keep Piling Up': Theories, Theorists, Theorising", Smith, Steve, Ken Booth ve Marysia Zalewski (Der.), *International Theory: Positivism and Beyond* (Cambridge: Cambridge University Press): 340-353.
- "4,000 Troops to Patrol Britain's Streets as Police Hunt Bombing Network", *The Globe and Mail*, 24 Mayıs 2017, <https://www.theglobeandmail.com/news/world/britain-to-deploy-nearly-4000-troops-to-city-streets-in-wake-of-manchester-attack/article35103413/> (Son Erişim: 05.11.2017).